

**LANGS DE
DONAU**

EIGEN PROGRAMMERING

**WERELD
MUZIEK**

donderdag 29 mei 2008, 20.15 uur
Echo's uit het Hart van Europa – derde concert
Polyfonie – derde concert
'Bulgaarse polyfonie'

Kleine Zaal

Bulgaria Slaveï:
Nadka Karadjova
Svetla Ivanova
Liliana Galevska
Mariyana Pavlova

sopraan
sopraan
mezzosopraan
alt

Toelichting

De Republiek Bulgarije, met Sofia als hoofdstad en momenteel ongeveer acht miljoen inwoners, is het land dat door het Balkan-gebergte in noord en zuid wordt gedeeld. Sinds de Eerste Wereldoorlog is de naam van dit gebergte met een niet altijd even positieve bijklank synoniem geworden voor het geheel van Zuidoost-Europa. De buurlanden zijn Roemenië, Servië, Macedonië, Griekenland en Turkije. Vanwege haar bijzondere geografische ligging heeft Bulgarije zich door de geschiedenis heen alles behalve geïsoleerd ontwikkeld. De Thracische (t/m 3de eeuw), Byzantijnse (4de-15de eeuw) en Ottomaanse (15de-20ste eeuw) overheersingen in het gebied ten westen van de Zwarte Zee hebben bijgedragen aan het ontstaan van de rijk geschakeerde Bulgaarse cultuur.

Volksmuziek

De Bulgaarse volksmuziek bestaat voor een belangrijk deel uit dansmuziek en heeft zich met name ontwikkeld rond speciale gebeurtenissen in het jaar: de vieringen van Kerst, Nieuwjaar, Midzomer en het Feest voor de Heilige Lazarus, waarop wordt herdacht dat Jezus de overleden Lazarus weer tot leven zou hebben gewekt. De dansers en zangers worden tijdens de festiviteiten van oudsher begeleid door een instrumentarium dat kan bestaan uit fluiten, doedelzakken, vedels, luiten en trommels. Veel van deze instrumenten zijn afgeleid van Turkse, Griekse of zelfs Noord-Afrikaanse voorbeelden.

Kenmerkend voor de Bulgaarse dansmuziek is dat de danspatronen zijn opgebouwd uit passen van ongelijke lengte. Dit betekent dat de muzikale maat, de eenheid waaruit de dans wordt opgebouwd, steeds in ongelijke delen is verdeeld. De technische term hiervoor is 'asymmetrisch metrum'; de luisteraar heeft vooral het gevoel voortdurend op het verkeerde been te worden gezet. Eenmaal gewend, geeft deze metrische onevenredigheid een prettig gevoel van deining, zeker ook omdat de meeste dansen in een hoog tempo gaan. Het waren de vooruitstrevende componisten uit de twintigste eeuw, zoals Belá Bartók en Igor Stravinsky, die graag onregelmatige maatsoorten gebruikten, juist om aan de hermetische conventies van de klassieke muziek te ontkomen.

In vrijwel alle culturen maakt muziek ook deel uit van de meer persoonlijke gebeurtenissen in het leven, zoals verlovingsen, huwelijken en begrafenissen. In dit deel van de Bulgaarse volksmuziek is de zang het voornaamste expressiemiddel. Een speciaal genre is de klaagzang, traditioneel door vrouwen gezongen, en te horen tijdens begrafenissen en in vroeger tijden ook bij het vertrek van militairen naar het front.

Religieuze muziek

De religieuze muziek in Bulgarije is voortgekomen uit de kerkmuziek van het Byzantijnse Rijk. In 330 vestigde keizer Constantijn in Constantinopel, het tegenwoordige Istanbul, een tweede Heilige Stoel, daarmee de concurrentie aangaand met het religieuze machtscentrum in Rome. Op politiek vlak resulteerde Constantijns religieuze daad in het ontstaan van het Oost-Romeinse Rijk, dat overigens pas in de negentiende eeuw door historici als het Byzantijnse Rijk zou worden aangeduid, en dat in 1453 ten onder ging met de verovering van Constantinopel door de Ottomanen. Met als brandpunt de schitterende basiliek Hagia Sofia, in feite de tegenhanger van de Sint-Pieter in Rome, bouwde het Patriarchaat van Constantinopel tussen de zesde en de elfde eeuw een machtige religie op, die nog steeds voortleeft en bij ons bekend staat als de Oosters-Orthodoxe Kerk.

De gezangen uit de Byzantijnse Kerk werden vanaf de negende eeuw in handschriften vastgelegd en zijn, net als de gregoriaanse gezangen uit de katholieke kerk, veelal opgebouwd uit vaste melodische formules, in het geval van de Byzantijnse Kerk vanuit de overtuiging dat de gezangen door de engelen zijn overgeleverd aan de mens. Een essentieel onderdeel van de Byzantijnse muzikale traditie is het zingen in communie. Het samen zingen van de hemelse en daarmee onwrikbare kerkgezangen heeft duidelijk een theologische functie, en is de basis van een rijke koortraditie binnen de Byzantijnse Kerk.

Bulgaria Slaveï

In 1952, toen Bulgarije als communistische staat nog onderdeel van het Oostblok uitmaakte, richtte Philip Koutev het Vrouwenkoor van de Bulgaarse Staatstelevisie op. Koutev, ook wel de 'vader van de Bulgaarse volksmuziek in concert' genoemd, was een begaafd arrangeur (een vergelijking met de Nederlandse walsenkoning André Rieu ligt een beetje voor de hand). In zijn koorarrangementen combineerde Koutev elementen van de traditionele Bulgaarse vrouwenzang, zoals het overwegend luid zingen en het gebruik van schrille, sterk dissonante intervallen en 'drones' - lang aangehouden tonen onder de hoofdmelodie - met meer in het gehoor liggende samenklanken uit de westerse muziek. Variëteit in klank wordt in belangrijke mate gerealiseerd door wisseling tussen het volle koor en verschillende combinaties van solisten uit het koor.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw begon het Staatskoor onder de artiestennaam *Le Mystère des Voix Bulgares* aan een zeer succesvolle opmars in het Westen. Altijd getooid in fraai ogende traditionele Bulgaarse klederdracht, heeft het koor sindsdien talloze optredens gegeven, vaak in de openlucht tijdens volksmuziekfestivals,

CO N C E R T G E B O U W

maar ook in gerenommeerde concertzalen. Van Le Mystère des Voix Bulgares werden enkele zeer succesvolle lp's en cd's uitgebracht, die nog steeds verkrijgbaar zijn. In 1992 splitste het ensemble Angelite, bijgenaamd 'The Bulgarian Voices', zich af. Ook toen het koor nog als geheel onder de naam Le Mystère des Voix Bulgares triomfeerde, traden al kleine formaties van zangeressen zelfstandig op, zoals Bulgaria Slaveï en Trio Bulgarka.

Het kwartet Bulgaria Slaveï, oftewel de 'Bulgaarse Nachtegalen', werd in 1991 opgericht door Nadka Karadjova, net als Svetla Ivanova, Liliana Galevska en Mariyana Pavlova ex-solisten uit de koren Le Mystère en Angelite. Het repertoire van Bulgaria Slaveï is heel divers. Gezangen uit de orthodoxe eredienst, feitelijk mannenrepertoire uit de veertiende tot en met de twintigste eeuw, worden afgewisseld met traditionele wereldse gezangen uit de Bulgaarse volksmuziek. De kracht van zowel de geestelijke als de wereldlijke gezangen die de vier Bulgaarse Nachtegalen vanavond ten gehore brengen is, hoe kan het ook anders, onverminderd schatplichtig aan de arrangementen van Philip Koutev en zijn ooit zo succesvolle Le Mystère des Voix Bulgares. Wel beschouwd maakt Bulgaria Slaveï deel uit van een nieuwe traditie binnen de Oosteuropese muziek, die het midden houdt tussen volks- en concertmuziek.

Arjan van Dijk

Amsterdam Roots Festival 2008

Het Amsterdam Roots Festival presenteert voor een groot en breed publiek grensverleggende ontwikkelingen binnen de wereldmuziek. De elfde editie van het festival (van 14 t/m 21 juni, op verschillende locaties) besteedt speciale aandacht aan het thema *World in Europe*. In het Concertgebouw wordt een 'double bill' gepresenteerd. Oumou Sangaré is één van de bekendste vertegenwoordigers van wat de 'Wassoulou-sound' wordt genoemd: moderne Malinese muziek die is geïnspireerd door de traditionele agrarische cultuur van de Wassoulou-regio in het zuidwesten van Mali, op teksten over aardse, alledaagse zaken en sociale kwesties. Het is het enige optreden van deze Milanese diva in Nederland. De jonge Portugese fadista Ana Moura bezingt in nieuwe teksten haar ervaringen, op een manier die recht doet aan de rijke traditie van de fado.

woensdag 18 juni, Grote Zaal, 20.30 uur

Ana Moura, zang; Oumou Sangaré, zang;

overige musici worden nader bekendgemaakt.

Toegang: € 40,-/€ 30,- eerste rang en € 34,-/€ 25,50 tweede rang.